

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 12 października 2016 r. (*)

Odesłanie prejudycjalne – Własność intelektualna – Prawo autorskie i prawa pokrewne – Dyrektywa 91/250/EWG – Artykuł 4 lit. a) i c) – Artykuł 5 ust. 1 i 2 – Dyrektywa 2009/24/WE – Artykuł 4 ust. 1 i 2 – Artykuł 5 ust. 1 i 2 – Ochrona prawna programów komputerowych – Odsprzedaż „używanych” kopii objętych licencją programów komputerowych na nośnikach materialnych, które nie są oryginalne – Wyczerpanie prawa dystrybucji – Wyłączne prawo do powielania

W sprawie C-166/15

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział karny, Łotwa) postanowieniem z dnia 18 marca 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 kwietnia 2015 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

Aleksandrsowi Ranksowi,

Jurijsowi Vasiļevičsowi,

przy udziale:

Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra,

Microsoft Corp.,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, M. Vilaras (sprawozdawca), J. Malenovský, M. Safjan i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 16 marca 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu A. Ranksa oraz J. Vasiļevičsa przez M. Krūmiņa, advokāts,
- w imieniu Microsoft Corp. przez I. Veikšę, I. Krodere oraz N. Tuominen, advokātes,
- w imieniu rządu łotewskiego przez I. Kalniņa oraz J. Treijsa-Gigulisa, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez F. Varrone, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu polskiego przez B. Majczyńską, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Samnaddę oraz A. Saukę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 1 czerwca 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym formalnie dotyczy wykładni art. 4 ust. 2 i art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U. 2009, L 111, s. 16).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowań karnych wszczętych przez Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra (prokuratora jednostki prokuratury ds. ścigania przestępstw finansowych i gospodarczych, Łotwa) przeciwko Aleksandrsowi Ranksowi i Jurisowi Vasiļevičsowi, ściganym pod zarzutami nielegalnej sprzedaży w ramach zorganizowanej grupy przestępczej przedmiotów chronionych prawem autorskim, niezgodnego z prawem umyślnego używania znaku towarowego należącego do innego podmiotu, co skutkowało istotnym naruszeniem jego praw i prawnie chronionych interesów, a także wykonywania niezarejestrowanej działalności gospodarczej w związku z wprowadzeniem do obrotu – poprzez rynek elektroniczny online – kopii używanych programów komputerowych zarejestrowanych na nośnikach, które nie są oryginalne.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2009/24

- 3 Artykuł 4 ust. 1 lit. a) i art. 4 ust. 2 dyrektywy 2009/24 stanowi:

„1. Z zastrzeżeniem przepisów art. 5 i 6 prawa wyłączne uprawnionego, w rozumieniu art. 2, obejmują prawo do wykonywania lub zezwalania na:

 - a) trwałe lub czasowe powielanie programu komputerowego jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, częściowo lub w całości. W zakresie, w jakim ładowanie, wyświetlanie, uruchamianie, transmitowanie [przekazywanie] lub przechowywanie programu komputerowego wymaga takiego powielenia, takie czynności wymagają uzyskania zezwolenia uprawnionego;

[...]

2. Pierwsza sprzedaż na terytorium Wspólnoty kopii programu komputerowego przez uprawnionego lub za jego zgodą wyczerpuje prawo dystrybucji na terytorium Wspólnoty tej kopii, z wyjątkiem prawa do kontroli dalszych wypożyczeń programu lub jego kopii”.

4 Artykuł 5 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„1. W braku szczególnych przepisów [postanowień] umownych czynności określone w art. 4 ust. 1 lit. a) i b) nie wymagają zezwolenia uprawnionego, jeśli są konieczne do użycia programu przez uprawnionego nabywcę zgodnie z zamierzonym celem, włącznie z poprawianiem błędów.

2. Sporządzanie kopii zapasowej przez osobę mającą prawo do używania programu komputerowego nie może być umownie zabronione w zakresie, w jakim jest to konieczne do takiego używania”.

Dyrektywa 91/250/EWG

5 Artykuł 4 dyrektywy Rady 91/250/EWG z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U. 1991, L 122, s. 42) stanowił:

„Z zastrzeżeniem przepisów art. 5 i 6 prawa wyłączne uprawnionego w rozumieniu art. 2 obejmują prawo do wykonywania lub zezwalania na:

a) trwale lub czasowe powielanie programu komputerowego jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, częściowo lub w całości. W zakresie, w jakim ładowanie, wyświetlanie, uruchamianie, transmitowanie lub przechowywanie programu komputerowego wymaga takiego powielenia, takie czynności wymagają uzyskania zezwolenia uprawnionego;

[...]

c) jakąkolwiek formę publicznej dystrybucji, włącznie z wypożyczeniem oryginalnego programu komputerowego lub jego kopii. Pierwsza sprzedaż na terytorium Wspólnoty kopii programu komputerowego przez uprawnionego lub za jego zgodą wyczerpuje prawo dystrybucji na terytorium Wspólnoty tej kopii, z wyjątkiem prawa do kontroli dalszych wypożyczeń programu lub jego kopii”.

6 Artykuł 5 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy miał następujące brzmienie:

„1. W braku szczególnych przepisów umownych czynności określone w art. 4 lit. a) i b) nie wymagają zezwolenia uprawnionego, jeśli są konieczne do użycia programu przez uprawnionego nabywcę zgodnie z zamierzonym celem, włącznie z poprawianiem błędów.

2. Sporządzanie kopii zapasowej przez osobę mającą prawo do używania programu komputerowego nie może być umownie zabronione w zakresie, w jakim jest to konieczne do takiego używania”.

7 Artykuł 7 ust. 1 tej dyrektywy miał następujące brzmienie:

„Bez uszczerbku dla przepisów art. 4, 5 i 6 państwa członkowskie zapewniają zgodnie z ich ustawodawstwem krajowym właściwe środki w stosunku do osoby dopuszczającej się któregośkolwiek z czynów wymienionych poniżej w lit. a), b) i c):

- a) każda czynność wprowadzania do obrotu kopii programu komputerowego, jeśli dana osoba wiedziała lub miała podstawy do przyjęcia, że jest to kopia nielegalna;
- b) posiadanie do celów komercyjnych kopii programu komputerowego, jeśli dana osoba wiedziała lub miała podstawy do przyjęcia, że jest to kopia nielegalna;

[...]”.

8 Dyrektywa 91/250 została uchylona dyrektywą 2009/24.

Prawo lotewskie

9 Artykuł 32 Autortiesību likums (ustawy o prawie autorskim), zatytułowany „Wyczerpanie prawa dystrybucji”, stanowi, że prawo dystrybucji utworu zostaje wyczerpane z chwilą jego sprzedaży lub zbycia w innej formie po raz pierwszy w Unii Europejskiej przez twórcę lub za jego zgodą. Przepis ten ma zastosowanie wyłącznie do utworów materialnych lub ich kopii.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

10 Aleksandrs Ranks i Jurijs Vasiļevičs są ścigani ze względu na to, że w okresie między 28 grudnia 2001 r. a 22 grudnia 2004 r. sprzedali na rynku elektronicznym online różne chronione prawem autorskim i opracowane przez Microsoft Corp. programy komputerowe, w tym wersje oprogramowania Microsoft Windows i jego dalszej wersji biurowej Microsoft Office.

11 Liczby sprzedanych egzemplarzy programów komputerowych – szacowanej na ponad 3000 – nie można było określić z dokładnością w toku śledztwa, podobnie jak dokładnej kwoty uzyskanej z tych sprzedaży. Kwotę wyrządzonej Microsoft w następstwie działalności A. Ranksa i J. Vasiļevičsa szkody materialnej oszacowano jednak – według kwot zaksięgowanych na ich rachunku PayPal – na 293 548, 40 dolarów amerykańskich (USD) (około 265 514 EUR).

12 Aleksandrs Ranks i Jurijs Vasiļevičs są ścigani ze względu na szereg naruszeń lotewskiego prawa karnego, a w szczególności zarzucono im, po pierwsze, nielegalną sprzedaż w ramach zorganizowanej grupy przestępczej przedmiotów chronionych prawem autorskim, po drugie, niezgodne z prawem umyślne używanie znaku towarowego należącego do innej osoby, oraz po trzecie, wykonywanie działalności gospodarczej bez rejestracji.

13 W wyroku sądu pierwszej instancji z dnia 3 stycznia 2012 r. uznano ich winę w odniesieniu do przestępstw polegających na nielegalnej sprzedaży w ramach zorganizowanej grupy przestępczej przedmiotów chronionych prawem autorskim i na niezgodnym z prawem umyślnym używaniu znaku towarowego należącego do innej

osoby – określonych i karalnych, odpowiednio, na podstawie art. 149 ust. 3 i art. 206 ust. 2 łotewskiej ustawy karnej – i skazano ich na zapłatę częściowego odszkodowania na rzecz Microsoft Corp. oraz nakazano pokrycie wszystkich kosztów postępowania.

- 14 Zarówno prokuratura, jak i A. Ranks oraz J. Vasiļevičs, a także Microsoft wnieśli apelacje od tego wyroku do Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija (sądu okręgowego w Rydze, wydział karny, Łotwa), który wyrokiem z dnia 22 marca 2013 r. uchylił wspomniany wyrok w zakresie, w jakim stwierdzono w nim, że A. Ranks i J. Vasiļevičs popełnili przestępstwo nielegalnej sprzedaży w ramach zorganizowanej grupy przestępczej przedmiotów chronionych prawem autorskim, i w zakresie, w jakim skazano ich na kary.
- 15 Prokuratura oraz A. Ranks i J. Vasiļevičs wnieśli odrębne kasacje przed Augstākās tiesas Senāts (sądem najwyższym, Łotwa), który postanowieniem z dnia 13 października 2013 r. uchylił w całości wyrok wydany przez Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział karny) i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd apelacyjny.
- 16 W toku ponownego rozpoznania sprawy Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział karny) został wezwany przez A. Ranksa i J. Vasiļevičsa do zwrócenia się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczącym wykładni art. 4 ust. 2 i art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy 2009/24.
- 17 W tych okolicznościach Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział karny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy osoba, która nabyła program komputerowy z »używaną« licencją na płycie, która nie jest oryginalna, ale działa i nie jest wykorzystywana przez żadnego innego użytkownika, może zgodnie z art. 5 ust. 1 i art. 4 ust. 2 dyrektywy 2009/24 powoływać się na wyczerpanie prawa dystrybucji egzemplarza (kopii) tego programu komputerowego, którego pierwszy nabywca dokonał zakupu od uprawnionego z tytułu praw autorskich do oryginalnej płyty, której stan się pogorszył, wobec czego pierwszy nabywca usunął swój egzemplarz (kopię) programu komputerowego lub już go nie używa?
 - 2) W wypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej: czy osoba, która może powoływać się na wyczerpanie prawa dystrybucji egzemplarza (kopii) programu komputerowego, ma prawo do odsprzedaży tego programu komputerowego osobie trzeciej na płycie, która nie jest oryginalna, w rozumieniu art. 4 ust. 2 i art. 5 ust. 2 dyrektywy 2009/24?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 18 Na wstępie należy przypomnieć, że – jak wskazał rzecznik generalny w pkt 4 opinii – dyrektywa 2009/24, której art. 10 uchylił dyrektywę 91/250, weszła w życie w dniu 25 maja 2009 r., zgodnie z jej art. 11. Z postanowienia odsyłającego wynika zaś, że A. Ranks i J. Vasiļevičs są ścigani za czyny popełnione między 28 grudnia 2001 r.

a 22 grudnia 2004 r. Z powyższego wynika, że do rozpatrywanego w postępowaniu głównym sporu ma zastosowanie dyrektywa 91/250, a nie dyrektywa 2009/24.

- 19 W konsekwencji dwa pytania prejudycjalne – dotyczące wykładni art. 4 ust. 2 tej ostatniej dyrektywy, w którym określono regułę wyczerpania prawa dystrybucji przysługującego uprawnionemu z tytułu prawa autorskiego, i art. 5 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy, w którym określono wyjątki od wyłącznego prawa do powielania przysługującego temu uprawnionemu – należy interpretować jako odnoszące się do równoważnych przepisów dyrektywy 91/250, a mianowicie do jej art. 4 lit. c) z jednej strony, a także jej art. 4 lit. a) oraz art. 5 ust. 1 i 2 z drugiej strony.

W przedmiocie dopuszczalności

- 20 Rząd łotewski wyraził wątpliwości dotyczące dopuszczalności pytań, podnosząc, że wydaje się, iż sąd odsyłający uznał, że A. Ranks i J. Vasiļevičs zgodnie z prawem nabyli chronione prawem autorskim przedmioty, mimo że – jak zdaniem rządu łotewskiego wynika z postanowienia odsyłającego – sporne programy komputerowe są sfalszowanymi kopiami.
- 21 W tym względzie należy przypomnieć, że w ramach określonego w art. 267 TFUE postępowania wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za wydanie przyszłego wyroku, należy – przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy – zarówno ocena, czy do wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje on Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. wyrok z dnia 12 października 2010 r., Rosenbladt, C-45/09, EU:C:2010:601, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 22 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego lub prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (zob. wyrok z dnia 12 października 2010 r., Rosenbladt, C-45/09, EU:C:2010:601, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 23 W niniejszym wypadku rozpatrywana w postępowaniu głównym sprawa dotyczy kwestii, czy odsprzedaż kopii używanych programów komputerowych, którą prowadzili A. Ranks i J. Vasiļevičs, jest zgodna z prawem w świetle przepisów dyrektywy 91/250. Odpowiedź, której należy udzielić, zależy zatem bezpośrednio od wykładni art. 4 lit. c) tej dyrektywy, w którym określono regułę wyczerpania prawa dystrybucji uprawnionego z tytułu prawa autorskiego, a także art. 4 lit. a) i art. 5 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy, w których przyznano temu uprawnionemu wyłączne prawo do powielania i określono wyjątki od tego prawa.

- 24 W związku z powyższym pytania są dopuszczalne.

Co do istoty

- 25 Poprzez dwa pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 lit. a) i c) oraz art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że nabywca używanej kopii programu komputerowego, zarejestrowanej na nośniku materialnym, który nie jest oryginalny, może – zgodnie z regułą wyczerpania prawa dystrybucji uprawnionego – odsprzedać taką kopię, gdy, po pierwsze, dostarczony temu pierwotnemu nabywcy oryginalny nośnik materialny tego programu został uszkodzony i gdy, po drugie, ten pierwotny nabywca usunął swój egzemplarz tej kopii lub zaprzestał jej używania.
- 26 W tym względzie przede wszystkim należy przypomnieć, że zgodnie z art. 4 lit. c) wspomnianej dyrektywy pierwsza sprzedaż na terytorium Unii kopii programu komputerowego przez uprawnionego lub za jego zgodą wyczerpuje prawo dystrybucji tej kopii na terytorium Unii.
- 27 Z przepisu tego wynika, że wyczerpanie prawa dystrybucji kopii programu komputerowego jest uzależnione od łącznego wystąpienia dwóch przesłanek, a mianowicie aby została ona wprowadzona do obrotu – a ściślej: sprzedana przez uprawnionego lub za jego zgodą – i aby to wprowadzenie do obrotu miało miejsce na terytorium Unii [zob. analogicznie, co się tyczy art. 4 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10), wyroki: z dnia 12 września 2006 r., *Laserdisken*, C-479/04, EU:C:2006:549, pkt 21; a także z dnia 22 stycznia 2015 r., *Art & Allposters International*, C-419/13, EU:C:2015:27, pkt 31].
- 28 Trybunał orzekł już zaś, że wskazany we wspomnianym przepisie termin „sprzedaż”, który należy interpretować rozszerzająco, obejmuje wszystkie formy wprowadzania do obrotu kopii programu komputerowego, charakteryzujące się przyznaniem prawa do korzystania z tej kopii na czas nieoznaczony w zamian za zapłatę ceny mającej umożliwić uprawnionemu z tytułu prawa autorskiego do wspomnianego programu uzyskanie wynagrodzenia odpowiadającego wartości gospodarczej wspomnianej kopii (zob. podobnie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., *UsedSoft*, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 49).
- 29 Jest bezsporne, że pierwsze wprowadzenie przez uprawnionego z tytułu prawa autorskiego do obrotu w Unii kopii jego programu komputerowego zarejestrowanego na nośniku materialnym, takim jak dyskietki, CD-ROM lub DVD-ROM, stanowi pierwszą sprzedaż tej kopii w rozumieniu art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250. Ponadto należy stwierdzić, że – wobec braku wszelkiej odmiennej wskazówki w postanowieniu odsyłającym – takiej sprzedaży towarzyszy udzielenie licencji na nieograniczone używanie wspomnianej kopii.
- 30 Z powyższego wynika, że zgodnie z art. 4 lit. c) wspomnianej dyrektywy uprawniony z tytułu prawa autorskiego do programu komputerowego, który to uprawniony sprzedał w Unii kopię tego programu na nośniku materialnym – takim jak CD-ROM lub DVD-ROM – objętą licencją na nieograniczone używanie wspomnianego programu, nie może

już sprzeciwić się dalszym odsprzedażom przez pierwotnego nabywcę lub kolejnych nabywców tej kopii, pomimo istnienia postanowień umownych zakazujących wszelkiego dalszego zbywania (zob. podobnie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 77).

- 31 Jednakże zadane pytania nie dotyczą sytuacji, w której pierwotny nabywca odsprzedał kopię używanego programu komputerowego zarejestrowanego na oryginalnym nośniku materialnym, lecz sytuacji, w której kopię używanego programu komputerowego zarejestrowanego na nośniku materialnym, który nie jest oryginalny, odsprzedała osoba, która nabyła tę kopię od pierwotnego nabywcy lub dalszego nabywcy.
- 32 Microsoft, rządy włoski i polski oraz Komisja Europejska podnoszą w tym względzie w uwagach, że określona w art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250 reguła wyczerpania prawa dystrybucji ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do oryginalnego nośnika materialnego (dyskietki, CD-ROM-u lub DVD-ROM-u), sprzedanego pierwszemu nabywcy, na którym to nośniku zarejestrowano kopię programu komputerowego wprowadzoną do obrotu przez uprawnionego lub za jego zgodą, a nie w odniesieniu do nośnika materialnego tej kopii, który nie jest oryginalny.
- 33 Argumentacji tej nie można uwzględnić jako takiej.
- 34 Określone w art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250 wyczerpanie prawa dystrybucji dotyczy bowiem samej kopii programu komputerowego i związanej z nią licencji na używanie, a nie nośnika materialnego, na którym kopię tę w danym wypadku po raz pierwszy wprowadził do obrotu w Unii uprawniony z tytułu prawa autorskiego lub na którym wprowadzono ją za jego zgodą.
- 35 W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że art. 4 ust. 2 dyrektywy 2009/24, który odpowiada brzmieniem art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250, odnosi się bez dalszych wyjaśnień do „sprzedaży [...] kopii programu komputerowego” i nie wprowadza zatem żadnego rozróżnienia w zależności od tego, czy dana kopia ma postać materialną czy też niematerialną (zob. podobnie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 55).
- 36 Trybunał wywiódł z powyższego w szczególności, że określone w art. 4 ust. 2 dyrektywy 2009/24 wyczerpanie prawa dystrybucji wywiera skutki po dokonaniu przez uprawnionego z tytułu prawa autorskiego lub za jego zgodą pierwszej sprzedaży kopii programu komputerowego w Unii, niezależnie od kwestii, czy przedmiotem sprzedaży jest materialna czy też niematerialna kopia tego programu (wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 55, 61).
- 37 Jednakże w art. 4 lit. a) dyrektywy 91/250 przyznano także uprawnionemu z tytułu prawa autorskiego do programu komputerowego wyłączne prawo do wykonywania lub zezwalania na trwałe lub czasowe powielanie tego programu jakimikolwiek środkami i w jakiegokolwiek formie, częściowo lub w całości, z zastrzeżeniem wyjątków określonych w art. 5 i 6 tej dyrektywy.
- 38 Uprawniony nabywca kopii programu komputerowego wprowadzonej do obrotu przez uprawnionego lub za jego zgodą może w konsekwencji odsprzedać ten używany program – zgodnie z określoną w art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250 regułą wyczerpania

prawa dystrybucji – pod warunkiem że to zbycie nie narusza wyłącznego prawa do powielania, zagwarantowanego temu uprawnionemu na mocy art. 4 lit. a) tej dyrektywy, a zatem pod warunkiem że na każdą czynność powielania wspomnianego programu ów uprawniony udzieli zezwolenia lub też podlega ona jednemu z określonych w art. 5 i 6 wspomnianej dyrektywy wyjątków.

- 39 Aleksandrs Ranks i Jurijs Vasiļevičs oraz Komisja w uwagach podnoszą, że reguła wyczerpania prawa dystrybucji umożliwia odsprzedaż kopii programu komputerowego zarejestrowanego na nośniku materialnym, który nie jest oryginalny, w sytuacji gdyby oryginalny nośnik materialny został uszkodzony, z zastrzeżeniem poszanowania przesłanek określonych przez Trybunał w wyroku z dnia 3 lipca 2012 r., *UsedSoft* (C-128/11, EU:C:2012:407). Zgodnie z tymi przesłankami pierwotny nabywca kopii programu zarejestrowanego na oryginalnym nośniku materialnym powinien dysponować licencją na nieograniczone używanie tego programu i w chwili odsprzedaży zapewnić, aby wszelka znajdująca się w jego posiadaniu kopia wspomnianego programu nie mogła być używana. Zdaniem oskarżonych sporządzenie kopii programu komputerowego na nośniku materialnym, który nie jest oryginalny, byłoby w takiej sytuacji możliwe na mocy wskazanych w art. 5 ust. 1 i 2 tej dyrektywy wyjątków od wyłącznego prawa do powielania.
- 40 W tym względzie w pierwszej kolejności należy przypomnieć, że art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/250 stanowi, iż sporządzanie kopii zapasowej przez osobę mającą prawo do używania programu komputerowego nie może być umownie zabronione w zakresie, w jakim jest to konieczne do takiego używania. W art. 9 ust. 1 tej dyrektywy uściślono, że jakiegokolwiek sprzeczne z tym art. 5 ust. 2 postanowienie umowne jest nieważne.
- 41 W konsekwencji z art. 5 ust. 2 wspomnianej dyrektywy wynika, że sporządzenie kopii zapasowej programu komputerowego jest zatem uzależnione od dwóch przesłanek. Kopia ta powinna być, po pierwsze, sporządzona przez osobę, która jest uprawniona do używania tego programu, oraz po drugie, niezbędna do tego używania.
- 42 Przepis ten, w którym określono wyjątek od przysługującego uprawnionemu z tytułu prawa autorskiego wyłącznego prawa do powielania programu komputerowego, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału należy poddawać ścisłej wykładni (zob. analogicznie wyrok z dnia 1 grudnia 2011 r., *Painer*, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 109).
- 43 Z powyższego wynika, że kopię zapasową programu komputerowego można sporządzić i używać jej jedynie w celu zaspokojenia potrzeb osoby uprawnionej do używania tego programu i że w konsekwencji osoba ta nie może – nawet gdyby uszkodziła, zniszczyła lub też zagubiła oryginalny nośnik materialny tego programu – używać tej kopii dla celów odsprzedaży wspomnianego używanego programu osobie trzeciej.
- 44 W konsekwencji, jak wskazują w uwagach Microsoft oraz rządy włoski i polski, uprawniony nabywca kopii programu komputerowego objętego licencją na nieograniczone używanie – który zamierza ją odsprzedać po wyczerpaniu praw dystrybucji uprawnionego z tytułu praw autorskich, zgodnie z art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250 – nie może, wobec braku zezwolenia tego uprawnionego, zbyć na rzecz dalszego nabywcy kopii zapasowej tego programu sporządzonej na podstawie art. 5 ust. 2

wspomnianej dyrektywy, powołując się na to, że uszkodzono, zniszczono lub zagubiono oryginalny nośnik materialny, który został mu sprzedany przez wspomnianego uprawnionego lub za jego zgodą.

- 45 W niniejszym wypadku, o ile z postanowienia odsyłającego wynika, że A. Ranks i J. Vasiļevičs odsprzedali kopie programów komputerowych zarejestrowanych na nośnikach materialnych, które nie są oryginalne, o tyle w postanowieniu tym nie uściślono, czy – będąc pierwotnymi nabywcami tych programów – sami sporządzili oni odsprzedane kopie, czy też zostały one sporządzone przez osoby, od których oni je nabyli, bez względu na to, czy osoby te są pierwotnymi uprawnionymi nabywcami czy też nie.
- 46 Należy jednak stwierdzić, że bez względu na warunki, w jakich A. Ranks i J. Vasiļevičs nabyli kopie programów komputerowych, które odsprzedali, ma do nich zastosowanie art. 7 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 91/250, gdy zostanie ustalone, że wprowadzili oni do obrotu i posiadali do celów handlowych nielegalne kopie programów komputerowych.
- 47 Jednakże to sam sąd odsyłający powinien określić – w świetle okoliczności faktycznych, które ustalił – w odniesieniu do każdej odsprzedanej przez A. Ranksa i J. Vasiļevičsa kopii programu komputerowego, czy jest to kopia nielegalna w rozumieniu art. 7 ust. 1 wspomnianej dyrektywy, a także w danym wypadku wywieść z tego odpowiednie skutki.
- 48 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że zgodnie z art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250, gdy czynność powielania jest niezbędna, aby umożliwić uprawnionemu nabywcy używanie programu w sposób zgodny z jego przeznaczeniem, nie podlega ona zezwoleniu uprawnionego, z zastrzeżeniem szczególnych postanowień umownych.
- 49 W tym względzie z orzecnictwa Trybunału wynika, że okoliczność, iż nabywca kopii programu komputerowego nabywa i pobiera tę kopię umieszczoną w witrynie internetowej uprawnionego, stanowi powielanie, które jest dozwolone na mocy art. 5 ust. 1 wspomnianej dyrektywy w zakresie, w jakim jest to niezbędne, aby umożliwić mu używanie wspomnianego programu w sposób zgodny z jego przeznaczeniem (zob. podobnie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 75).
- 50 Trybunał orzekł ponadto, że w wypadku odsprzedaży kopii programu komputerowego nabytego i pobranego przez pierwszego nabywcę w witrynie internetowej uprawnionego dalszy nabywca tej kopii, który jest uprawnionym nabywcą w rozumieniu art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250, zgodnie z tym przepisem także ma prawo do pobrania na swój komputer wspomnianej kopii, ponieważ pobranie to stanowi powielanie tego programu niezbędne, aby umożliwić mu używanie go zgodnie z jego przeznaczeniem (zob. podobnie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 80, 81).
- 51 Należy jednak wskazać, że okoliczności rozpatrywanej w postępowaniu głównym sprawy są odmienne od okoliczności rozpatrywanych w sprawie leżącej u podstaw wyroku z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft (C-128/11, EU:C:2012:407). Z akt sprawy, jakimi dysponuje Trybunał, wynika bowiem, że na nośnikach materialnych, które nie są oryginalne, A. Ranks i J. Vasiļevičs wprowadzali do obrotu w Internecie kopie

programów komputerowych, w odniesieniu do których nic nie pozwala stwierdzić, iż początkowo nabyli je oni w witrynie internetowej uprawnionego i z niej pobrali.

- 52 Niemniej sytuacja uprawnionego nabywcy kopii programu komputerowego, którą sprzedano zarejestrowaną na nośniku materialnym, który był uszkodzony, zniszczony lub został zagubiony, oraz sytuacja uprawnionego nabywcy kopii programu komputerowego nabytego i pobranego w Internecie są porównywalne w świetle reguły wyczerpania prawa dystrybucji i przyznanego uprawnionemu wyłącznego prawa do powielania.
- 53 Uprawniony nabywca kopii programu komputerowego – który posiada licencję na nieograniczone używanie tego programu, lecz nie dysponuje już oryginalnym nośnikiem materialnym, na którym początkowo dostarczono mu tę kopię, ponieważ został on zniszczony, uszkodzony lub zagubiony – nie może wyłącznie z tego względu zostać pozbawiony wszelkiej możliwości odsprzedaży wspomnianej używanej kopii osobie trzeciej, pod rygorem pozbawienia skuteczności (effet utile) określonego w art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250 wyczerpania prawa dystrybucji (zob. podobnie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 83).
- 54 A zatem, jak przyznał Microsoft w odpowiedzi na pismo na pytania zadane przez Trybunał, uprawniony nabywca licencji na nieograniczone używanie kopii używanego programu komputerowego powinien mieć możliwość pobrania tego programu z witryny internetowej uprawnionego z tytułu prawa autorskiego, ponieważ wspomniane pobranie stanowi powielenie programu komputerowego konieczne do umożliwienia mu korzystania z tego programu zgodnie z zamierzonym celem, jak orzekł Trybunał w wyroku z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft (C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 85).
- 55 Należy jednak przypomnieć, że pierwotny nabywca kopii programu komputerowego, w odniesieniu do której prawo dystrybucji uprawnionego z tytułu prawa autorskiego zostało wyczerpane zgodnie z art. 4 lit. c) dyrektywy 91/250, który odsprzedaży tę używaną kopię, powinien – aby uniknąć naruszenia przysługującego temu uprawnionemu wyłącznego prawa do powielania jego programu komputerowego, o którym to prawie mowa w art. 4 lit. a) tej dyrektywy – dezaktywować w chwili odsprzedaży wszelką będącą w jego posiadaniu kopię tego programu (zob. analogicznie wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., UsedSoft, C-128/11, EU:C:2012:407, pkt 70, 78).
- 56 Co więcej, należy uściślić, że to nabywca licencji na nieograniczone używanie kopii używanego programu komputerowego – który, powołując się na regułę wyczerpania prawa dystrybucji, pobiera kopię tego programu na swój komputer z witryny internetowej uprawnionego – powinien za pomocą wszelkich środków dowodowych wykazać, iż zgodnie z prawem nabył tę licencję.
- 57 Z wszystkich powyższych rozważań wynika, że art. 4 lit. a) i c) i art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że o ile pierwotny nabywca kopii programu komputerowego objętego licencją na nieograniczone używanie jest uprawniony do odsprzedaży dalszemu nabywcy tej używanej kopii i swojej licencji, o tyle nie może on natomiast – gdy oryginalny nośnik materialny kopii, którą początkowo mu wydano, jest uszkodzony, zniszczony lub został zagubiony – dostarczyć temu dalszemu nabywcy swojej kopii zapasowej tego programu bez zezwolenia uprawnionego.

W przedmiocie kosztów

- 58 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 4 lit. a) i c) i art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 91/250/EWG z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych należy interpretować w ten sposób, że o ile pierwotny nabywca kopii programu komputerowego objętego licencją na nieograniczone używanie jest uprawniony do odsprzedaży dalszemu nabywcy tej używanej kopii i swojej licencji, o tyle nie może on natomiast – gdy oryginalny nośnik materialny kopii, którą początkowo mu wydano, jest uszkodzony, zniszczony lub został zagubiony – dostarczyć temu dalszemu nabywcy swojej kopii zapasowej tego programu bez zezwolenia uprawnionego.

Podpisy

* Język postępowania: łotewski.